

รายงานการประชุม
คณะกรรมการวิชาการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ครั้งที่ 3/2563
วันอังคารที่ 22 กันยายน 2563 เวลา 13.30 - 16.30 น.
ณ ห้องประชุมไชยวงศ์ ชูชาติ ส.ป.ก. ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ

คณะกรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม	รองเลขาธิการ ส.ป.ก.	รองประธานกรรมการ
2. นายนกต ตันติเมฆิน	ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย	กรรมการ
3. นายสุรัชย์ ยุทธชนะ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี	กรรมการ
4. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธุ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
5. นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
6. นางสาวจินตนา ราชรักษ์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง	กรรมการ
7. นางสาวจรรุวรรณ ไหญ่ยงค์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
8. นางสาวดวงขวัญ ทวีวีชีรา	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน	กรรมการ
9. นางสาวศุภานัน เจริญชนัดถ์	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน	กรรมการ
10. นางสาวรุจี รอดชะ	ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	กรรมการ
11. นายวิสุทธิ เลิศไกร	ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักพัฒนาพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน	กรรมการ
12. นายประดิษฐ์ ใจรังษี	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน	กรรมการและ เลขานุการ
13. นายประเสริฐ กองสง	ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
14. นางสาวอารีวรรณ แซ่ตระกูล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ
15. นางสาวเกตุร เม้าทอง	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน	กรรมการและผู้ช่วย เลขานุการ

คณะกรรมการผู้ไม่เข้าร่วมประชุม

1. นายเอกพงศ์ น้อยสร้าง	หัวหน้าผู้ตรวจราชการ ส.ป.ก.	ติตราชการ
2. นางสาวเมตตา คุโณปถัมภ์	ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่	ติตราชการ
3. นายเกียรติยศ ทรงสง่า	ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาววิภาวี วงศ์วรรณไพศาล	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
2. พ.อ.ท.อภิชาติ สุทธิหาระ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
3. นายสัญญาลักษณ์ อ่อนสกล	นิติกรปฏิบัติการ
4. นายอภิชาติ วงษ์คำ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
5. นางสาวกัญญภัทร ชัยท้วม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
6. นายกฤตภาส เจริญเกียรติ	นิติกรชำนาญการ
7. นางสาวอรนรินทร์ ชูประดิษฐ์	นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายชำนาญการ
8. นางสาวพัสดราภรณ์ ไสลสุข	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
9. นายสมเจตน์ บัวดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
10. นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
11. นายพชร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
12. นายอิทธิพันธ์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
13. นางสาวชนาภัทร พรรณภาพ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
14. นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
15. นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
16. นายนกตล มนต์รี	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
17. นางสาวรุ่งตะวัน มงคล	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
18. นายไกรวิชญ์ รัตนพันธ์	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

เริ่มประชุมเวลา 13.30 น.

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

มติที่ประชุม รับทราบ

ระเบียบวาระที่ 2 เรื่องรับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการวิชาการ

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ฝ่ายเลขานุการนำเสนอรายงานการประชุมครั้งที่ 2/2563 วันอังคารที่ 30 มิถุนายน 2563 ให้ที่ประชุมรับทราบ ในการประชุมดังกล่าวมีการพิจารณาเห็นชอบขอบเขตแนวทางการวิจัย และการบริหารงานวิจัยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พิจารณาเห็นชอบร่างรายงานเอกสารวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน 2 เรื่อง พิจารณาเห็นชอบร่างรายงานเอกสารวิชาการฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1 เรื่อง และพิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้าเอกสารวิจัย 3 เรื่อง รายละเอียด ตามรายงานการประชุมซึ่งทางฝ่ายเลขาฯ ได้แจ้งเวียนไปยังคณะกรรมการฯ แล้วเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2563 และขอสรุปสาระสำคัญของรายงานการประชุม ดังนี้

หน้าที่ 1 - 2 เป็นรายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

หน้าที่ 3 เป็นเรื่องเพื่อทราบการยกเลิกคำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ 1577/2559 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ ลงวันที่ 18 ตุลาคม 2559 และยกเลิกคำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่ 134/2562 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ (เพิ่มเติม) ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2562 และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการชุดใหม่ คือ คำสั่งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ที่ 506/2563 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ ลงวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2563

หน้าที่ 4 - 8 พิจารณาเห็นชอบขอบเขตแนวทางการวิจัย และการบริหารงานวิจัย สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

หน้าที่ 9 - 23 พิจารณาเห็นชอบร่างรายงานเอกสารวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน 2 เรื่อง

หน้าที่ 23 - 27 พิจารณาเห็นชอบร่างรายงานเอกสารวิชาการฉบับสมบูรณ์ จำนวน 1 เรื่อง

หน้าที่ 27 - 38 พิจารณาเห็นชอบรายงานความก้าวหน้าเอกสารวิจัย จำนวน 3 เรื่อง

ฝ่ายเลขาฯ ได้แจ้งเวียนให้คณะกรรมการวิชาการได้รับทราบแล้ว และไม่ได้มีการปรับแก้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามหากมีข้อปรับปรุงแก้ไขประการใด ขอให้แจ้งได้ที่ฝ่ายเลขาฯ เพื่อดำเนินการต่อไป

มติที่ประชุม รับรองรายงานการประชุม

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเพื่อพิจารณา

เรื่องที่ 4.1 พิจารณาเห็นชอบข้อเสนอโครงการวิจัย จำนวน 4 เรื่อง

4.1.1 การศึกษาค่าเช่าที่ดินตามราคาตลาด และผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

โดย นางสาวพรพรรณ ปะทาเส	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นายพร แสนหล้า	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวปาริฉัตร ศรีขาว	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน
นายณภดล มนตรี	จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและ พัฒนาการปฏิรูปที่ดิน สำนักวิชาการและแผนงาน
นายอภิชาติ วงษ์คำ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
นางสาวกัญญภัทร ชัยท้วม	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ สำนักบริหารกองทุน
ที่ปรึกษา นางอาทิตย์ยา พองพรหม	ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพ การใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและพื้นที่ใกล้เคียง
2. เพื่อสำรวจค่าเช่าที่ดินตามราคาตลาดของที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก.
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการที่ดินเอกชนที่ได้จากการจัดซื้อด้วยเงินกองทุนปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินและผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับวางแผนการพัฒนาเกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก.
2. ข้อมูลรายได้ผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และข้อมูลราคาค่าเช่าที่ดินตลาดในที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อเป็นฐานข้อมูลให้กับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ในการปรับปรุงหลักเกณฑ์การคิดค่าเช่าที่ดินเอกชนในเขตปฏิรูปที่ดินให้เหมาะสม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้ ได้มีการรวบรวมและศึกษาเอกสารทางวิชาการเพื่อประกอบ การดำเนินงานโครงการวิจัย โดยมีประเด็นหลัก ดังนี้

1. ประเภทที่ดินของ ส.ป.ก.
2. การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรม
3. แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตเกษตร
4. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทนการผลิตเกษตร
5. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าเช่าที่ดิน
6. การกำหนดค่าเช่าที่ดินประเภทที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. (จัดซื้อ)
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่ จังหวัดในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่จัดสรรที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ประเภทสัญญาเช่าให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ขอบเขตประชากร เกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ประเภทสัญญาเช่าในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

ขอบเขตเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินจากการทำเกษตรกรรมในที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. การสำรวจค่าเช่าที่ดินท้องตลาดในบริเวณใกล้เคียงที่มีการปลูกพืชที่ทำกิจกรรมทางการเกษตร รวมถึงข้อความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ในการบริหารจัดการที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก. โดยมีประเด็นเนื้อหาหลักในการศึกษา ดังนี้

- 1) ข้อมูลด้านคุณสมบัติครัวเรือนเกษตรกร
- 2) การจัดการที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- 3) ค่าใช้จ่ายการผลิตเกษตรกรรมและผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของเกษตรกร
- 4) ค่าเช่าที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก.
- 5) ค่าเช่าที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก.
- 6) ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการพัฒนาพื้นที่และอาชีพเกษตรในพื้นที่ที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) และการกำหนดและการจัดเก็บค่าเช่าที่ดินของ ส.ป.ก.
- 7) ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดินเอกชน (จัดซื้อ) ของ ส.ป.ก.

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) ระหว่างวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Method) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ตอบโจทย์การวิจัยมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากสองแหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ตามรายละเอียด ดังนี้

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ และสื่อออนไลน์ เกี่ยวกับหลักการทางวิชาการ ได้แก่ ประเภทที่ดินของ ส.ป.ก. การจัดสรรที่ดินเอกชนให้กับเกษตรกรและการจัดทำสัญญาเช่าที่ดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและผลตอบแทนทางการเงินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และหลักเกณฑ์และแนวทางการกำหนดอัตราค่าเช่าที่ดิน เพื่อออกแบบการวิจัย

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยตรงจากเกษตรกร ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยจะใช้แบบสัมภาษณ์ (Questionnaire Survey) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และการสัมภาษณ์รายบุคคล (Key Informant Interviews) การเก็บพิกัดที่ตั้งแปลงที่ดิน และการเดินสำรวจแปลงเกษตรกรรม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บแบบสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้อมูลคุณสมบัติครัวเรือนเกษตรกร การจัดการที่ดินและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน และความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการกำหนดและการจัดเก็บค่าเช่าที่ดินของ ส.ป.ก. ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบ ตาราง และกราฟ ประกอบการบรรยายอธิบายผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์รายบุคคลทั้งในส่วนของการจัดการและการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรที่ได้จัดทำสัญญาเช่าที่ดิน ส.ป.ก. ประเภทที่ดินเอกชน และข้อมูลจากการสืบค่าเช่าที่ดินตลาดในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับแปลงที่ดินเอกชนของ ส.ป.ก. ซึ่งจะวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยใช้วิธีการตรวจสอบ จัดหมวดหมู่ข้อมูล การพรรณนาความ การเปรียบเทียบ และวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในรายประเด็น

ระยะเวลาวิจัย ระหว่างเดือนสิงหาคม 2563 - กันยายน 2564 จำนวน 14 เดือน

งบประมาณในการวิจัย 320,000 บาท (สามแสนสองหมื่นบาทถ้วน)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ข้อสังเกตเกี่ยวกับกรอบแนวคิด เกิดข้อสงสัยว่าเพราะสาเหตุใดที่มีการแยกประเด็นเรื่องค่าเช่าจ่าย ออกจากเรื่องค่าเช่าที่ดิน เพราะค่าเช่าที่ดินก็เป็นส่วนหนึ่งของค่าเช่าจ่าย ยิ่งขาดความเชื่อมโยงในกรอบของงานวิจัย ทำให้ดูเหมือนกับว่าสองส่วนนี้แยกเป็นอย่างละประเด็น จึงมีข้อเสนอแนะในขั้นตอนวิเคราะห์ผลว่า ผู้วิจัยควรนำประเด็นในสองส่วนนี้มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน

2) นิยามศัพท์ ควรจะเป็นนิยามศัพท์เฉพาะของงานวิจัยชิ้นนี้ ไม่ใช่ นิยามศัพท์ทั่ว ๆ ไป ซึ่งทุก ๆ คนน่าจะทราบความหมายอยู่แล้ว ควรจะนิยามแค่เฉพาะคำที่เราใช้ศึกษาเฉพาะในเรื่องนี้ ส่วนคำศัพท์ที่สามารถรู้ความหมายได้โดยทั่วไปไม่ควรใช้

3) กลุ่มตัวอย่างประชากร ระบุในเล่มว่ามีการเก็บข้อมูลในพื้นที่นอกเขต ส.ป.ก. เพื่อศึกษาประเด็นของค่าเช่าทำให้เกิดความรู้สึกว่าผลงานชิ้นนี้ถูกแยกออกเป็นสองเรื่อง คือ จะไปสัมภาษณ์เกษตรกรที่ทำการเกษตรในพื้นที่ ส.ป.ก. และผู้ที่ทำการเกษตรแต่เช่าที่อยู่นอกพื้นที่เขต ส.ป.ก. ดังนั้นจึงเกิดข้อสงสัยว่าผู้วิจัยจะมีการแยกปริมาณของกลุ่มตัวอย่างออกมาในพื้นที่ที่ต่างกันด้วยหรือไม่

นางสาวพรพรรณ ปะทาเส นักวิชาการปฏิบัติการปฐมนิเทศน์ชำนาญการ ผู้วิจัย : ได้ตอบข้อซักถามว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรจะแยกเป็นสองกลุ่ม 1) ในเขตปฏิรูปที่ดินจะเป็นการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ 2) นอกเขตปฏิรูปที่ดินจะเป็นการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ

นางสาวอาภาพรณ พัฒนพันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : กล่าวว่าควรพิจารณาในเรื่องสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค ว่าควรจะมีสัดส่วนเท่าใด และควรเพิ่มการเก็บข้อมูลในพื้นที่ภาคใดเข้ามาด้วย เพื่อให้มีกลุ่มตัวแทนของข้อมูลครบทุกภาค

นางอาทิยา พงพรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

1) เห็นด้วยกับผู้เชี่ยวชาญ อาภาพรณ พัฒนพันธุ์ ว่าในงานชิ้นนี้เหมือนมีประเด็นอยู่สองเรื่อง ดังนั้นในส่วนของการเขียนวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล ควรทำให้เห็นถึงความสอดคล้องของทั้งสองประเด็นดังกล่าวโดยวิเคราะห์ตามความเป็นจริง

2) เรื่องระเบียบวิธีวิจัยให้ผู้วิจัยกลับไปทบทวนเรื่องกลุ่มตัวอย่างตามที่ผู้เชี่ยวชาญ อาภาพรณ เสนอแนะ

3) วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถทำได้ทั้งแบบเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ช่วงเก็บข้อมูล ในที่ดินนอกเขตปฏิรูปที่ดินที่จะทำการสุ่มข้อมูล ควรมีการกระจายตัวของที่ดินที่ได้ทำการเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างกระจายตัว

4) ประเด็นเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับค่าเช่าที่ดิน ต้องการให้มีการเปรียบเทียบค่าเช่าที่ดินของ ส.ป.ก. กับค่าเช่าที่ดินนอกเขตปฏิรูปที่ดิน

5) ในกรอบแนวคิดการวิจัยที่มีการแยกส่วนระหว่าง ค่าเช่า และค่าตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน ต้องการให้ผู้วิจัยทำแยกเป็น 2 ประเด็น คือ เรื่องค่าเช่าก็ให้ทำการวิเคราะห์ในส่วนของ

ค่าเช่า เรื่องค่าตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ที่ดินก็ให้ทำการวิเคราะห์เป็นอีกประเด็น ที่จัดทำมาเหมือนว่ามีเพียงมิติเดียว ทำให้ขาดความน่าสนใจ กรณีที่นำสองประเด็นมาทำร่วมกัน จะต้องมีการนำมาทำการวิเคราะห์โดยทำให้มีความสอดคล้องกัน แล้วนำมาเขียนในข้อเสนอว่าควรจะมีการปรับในเรื่องของค่าเช่าที่ดิน ส.ป.ก. ว่าควรจะปรับให้เพิ่มขึ้น หรือปรับให้ลดลง อย่างไร

6) เรื่องแบบสอบถาม ขอให้ทำแบบสอบถามพร้อมกับแบบสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

นางสาวดวงขวัญ ทวีวิชรา ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน : ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ได้หารือกับผู้วิจัยในเบื้องต้น มองว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรคือ ศักยภาพในการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง หรือพิจารณาจากข้อมูลของกรมพัฒนาที่ดินในเรื่องความเหมาะสมของพื้นที่เพาะปลูกในแต่ละพื้นที่นั้นมีผลต่อค่าตอบแทนจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละพื้นที่อย่างไร แล้วค่าตอบแทนนั้นเพียงพอต่อการนำมาชำระค่าเช่าที่ดินหรือไม่ ซึ่งจะนำมาสู่การพิจารณาในข้อที่ 2 ว่าการเก็บค่าเช่าไม่ควรสูงกว่าราคาที่ดินตามราคาตลาดหรือไม่อย่างไร เพราะข้อมูลผลตอบแทนที่ได้จากการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินที่อาจจะไม่มีความเหมาะสมต่อการทำเกษตรนั้น เกษตรกรจะมีความสามารถในการชำระค่าเช่าได้หรือไม่ โดยการเก็บข้อมูลจากหลายส่วนนั้น สบท. จะนำมาพิจารณาเพื่อกำหนดอัตราค่าเช่าเพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากที่สุด

นางสาวรุจิ รอดชะ ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร : ได้ให้ข้อเสนอแนะให้มีการทบทวนการเพิ่มประเด็นเรื่องศักยภาพของที่ดิน หรือความเหมาะสมของพื้นที่ต่อการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ มาร่วมวิเคราะห์ด้วย เพราะข้อมูลส่วนนี้สามารถนำมาช่วยพยากรณ์เบื้องต้นถึงค่าตอบแทนที่ควรจะได้จากการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละพื้นที่ได้

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ได้ตั้งข้อซักถามว่างานวิจัยเรื่องนี้จะสามารถตอบโจทย์งานวิจัยขึ้นหิ้งได้อย่างไร มีแนวทางที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้หรือไม่

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้ตอบข้อซักถามว่าสำหรับโครงการนี้ สามารถนำผลจากการวิจัยไปใช้พิจารณาเกณฑ์การปรับค่าเช่าที่ดินของสำนักบริหารกองทุนได้

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ได้ตั้งข้อซักถามต่อว่าผู้วิจัยจะมีการนำผลที่ได้ไปปรับใช้ตอนไหน และต้องใช้ระยะเวลานานแค่ไหน ต้องการเห็นทิศทางในการนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

นางสาวดวงขวัญ ทวีวีชิรา ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน : ได้ชี้แจงในเรื่องของเกณฑ์การปรับค่าเช่าว่า จะมีการปรับทุก ๆ 4 ปี ซึ่งในอนาคตอาจจะใช้ระยะเวลาที่เร็วกว่า 4 ปี โดยเริ่มจากการปรับในที่ดินเอกชนก่อน

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : กล่าวว่าแผนการดำเนินโครงการใช้เวลาในการศึกษาที่ค่อนข้างนาน จึงมีข้อเสนอแนะว่าหากได้ผลมา ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาใช้ได้ก่อนเพื่อนำไปสู่เกณฑ์ในการปรับค่าเช่าที่ดิน และในระหว่างที่ทำการศึกษาวินิจฉัยนั้น ขอให้ลองสังเกต หรือลองหาแนวทางเพื่อที่จะทำให้สามารถเก็บข้อมูลให้เร็วขึ้น

นางอาทิตย์ยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน : ฝากถึงผู้วิจัยว่าก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล ให้หาเครื่องมือที่จะใช้เก็บข้อมูล แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ส่งให้ที่ปรึกษาตรวจสอบก่อนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำไปปรับแก้ให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลในพื้นที่จริง

มติที่ประชุม **อนุมัติให้ดำเนินโครงการ**

4.1.2 การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหลังจากสถานการณ์

โควิด - 19

โดย	นางสาวชนาภัทร พรรณมาพ	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	นางสาววรรณวรา ปิ่นทอง	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ
	นายสมเจตน์ บัวดี	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
	นายธิตินันท์ ศรีภมร	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินปฏิบัติการ

ที่ปรึกษา นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการปรับตัวของกลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรกรรมหลังจากสถานการณ์โควิด - 19

2. เพื่อศึกษาผลหลังจากการปรับตัวของกลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรกรรมหลังจากสถานการณ์โควิด - 19

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

สามารถนำข้อมูลที่ได้จัดทำแนวทางประกอบการวางแผนการพัฒนาเกษตรกรของ ส.ป.ก. ในสถานการณ์วิกฤตในอนาคต

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวินิจฉัยนี้ ได้มีการรวบรวมและศึกษาเอกสารทางวิชาการเพื่อประกอบการดำเนินงานโครงการวิจัย โดยมีประเด็นหลัก ดังนี้

1. สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019)

2. ผลกระทบต่อภาคการเกษตรจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด - 19
3. มาตรการช่วยเหลือเกษตรกร
4. ทฤษฎีการปรับตัว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตพื้นที่

จังหวัดในพื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ พะเยา เพชรบูรณ์ แพร่ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา และบุรีรัมย์

ขอบเขตประชากร

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลและพืชผักในพื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ในเขตปฏิรูปที่ดินที่ได้รับผลกระทบหลังจากสถานการณ์โควิด-19 (เหตุผลในการเลือกศึกษาเกษตรกรที่ปลูกไม้ผลและพืชผัก คือ ผลผลิตทางการเกษตรจำพวกผักและผลไม้ส่วนใหญ่มีอายุการเก็บรักษาไม่ยาวนาน และเน่าเสียได้ง่าย ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 นำไปสู่มาตรการเข้มงวดต่าง ๆ เพื่อยับยั้งการระบาด ส่งผลกระทบกับเกษตรกรผู้ปลูกพืชผักและผลไม้ โดยเฉพาะเกษตรกรที่มีผลผลิตในช่วงเดือนมีนาคม - เมษายน แต่ไม่สามารถส่งออกผลผลิตได้ รวมทั้งตลาดภายในประเทศชะลอตัวทำให้เกิดปัญหาผลผลิตล้นตลาดและราคาตกต่ำ)

ขอบเขตเนื้อหา

1. การบริหารจัดการในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลและพืชผักในพื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ก่อนและหลังสถานการณ์โควิด-19
2. รูปแบบการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหลังจากสถานการณ์โควิด - 19
3. ผลจากการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหลังจากสถานการณ์โควิด - 19

ช่วงเวลาวิจัย ตุลาคม 2563 - กันยายน 2564 รวม 12 เดือน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาการปรับตัวของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินหลังจากสถานการณ์โควิด - 19 ใช้การศึกษาแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้ผลและพืชผักในพื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ 2563 ในจังหวัดพะเยา เพชรบูรณ์ แพร่ กาญจนบุรี ฉะเชิงเทรา และจังหวัดบุรีรัมย์

กลุ่มตัวอย่าง

เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินในพื้นที่ดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ 2563 จำนวน 6 กลุ่ม

การรวบรวมข้อมูล

1. การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิดำเนินการโดยการรวบรวมข้อมูลจากผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ เอกสารสรุปผลการดำเนินงานของสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ คือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะเวลาการศึกษา ตุลาคม 2563 - กันยายน 2564 รวม 12 เดือน

งบประมาณในการวิจัย 220,000 บาท (สองแสนสองหมื่นบาทถ้วน)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน : ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์การศึกษาใช้คำว่าเพื่อศึกษารูปแบบการปรับตัวของกลุ่มเกษตรกรในการทำเกษตรกรรมหลังจากสถานการณ์โควิด-19 แต่ปัจจุบันยังมีการระบาดอยู่ ควรปรับเป็นภายใต้สถานการณ์โควิด-19

2) การทบทวนวรรณกรรม ในส่วนที่เป็นข่าวสารควรใช้การสรุปความ และหากเป็นเอกสารต่างชาติ ในบรรณานุกรมควรระบุเว็บไซต์แหล่งที่มาด้วย

3) ตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรม เช่น หน้า 12 ในเนื้อหาเป็นคำว่า Zio Ting แต่ในบรรณานุกรม เป็นคำว่า Zuo Ting เป็นต้น

นายสุรัช ยุธชนะ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการวิจัยนี้น่าจะเป็นงานวิจัยที่ใช้ประโยชน์ได้จริง และขอขอบคุณนักวิจัยที่เสนอข้อเสนอโครงการวิจัยนี้ โดยส่วนตัวยอมรับว่าผลกระทบที่เกิดจากการระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อเกษตรกรมาก แต่ยังมีความกังวลเรื่องกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยศึกษาเกษตรกรที่ปลูกผัก และผลไม้ แต่ศึกษาในพื้นที่แปลงใหญ่ ซึ่งมีกลุ่มที่ปลูกผักค่อนข้างน้อย ควรเพิ่มหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย เช่น การศึกษาในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสหกรณ์ จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนขึ้น

สำหรับผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ คือ สามารถนำข้อมูลที่ได้นำจัดทำแนวทางประกอบ การวางแผนพัฒนาเกษตรกรของ ส.ป.ก. ในสถานการณ์วิกฤตในอนาคตนั้น เห็นด้วยกับข้อนี้

เพราะที่ผ่านมา ส.ป.ก. มีการวางแผนที่ผิดพลาด มักจะเกิดปัญหาในตลาดเชิงเดี่ยว เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ มีการส่งออกประเทศจีน เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค ไม่สามารถส่งจำหน่ายได้ ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน ขาดรายได้ ต้องการให้ผู้วิจัยเพิ่มในส่วนของการผลิต และการตลาดของเกษตรกร เช่น แผนการก่อนเกิดวิกฤต ระหว่างเกิดวิกฤต และหลังการเกิดวิกฤต มีการวางแผนอย่างไร ในส่วนของวัตถุประสงค์ของการศึกษาชัดเจน เป็นงานวิจัยที่สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรง

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าผลงานวิจัยใช้ระยะเวลาการศึกษาค่อนข้างนาน บางเรื่องเมื่อศึกษาแล้วสามารถตอบโจทย์ได้เลย เช่น งานวิจัยเรื่องเกาะพยาม มีความกังวลเรื่องการนำผลการวิจัยไปใช้ได้จริง ควรส่งเสริมการตั้งโจทย์วิจัยจากงานประจำ สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ขอชื่นชมที่ตั้งวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดี

ผู้วิจัยควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างการศึกษาอื่นด้วยนอกจากกลุ่มไม้ผล และพืชผัก เพราะพื้นที่ ส.ป.ก. เกษตรกรมีการปลูกพืชหลากหลายชนิด หากมีการศึกษาหลายชนิดอาจได้ข้อมูลที่ครบถ้วนขึ้น ผู้วิจัยเลือกการศึกษาในพื้นที่แปลงใหญ่นั้น มีความเห็นว่าพื้นที่ยังน้อยเกินไปเพราะ ส.ป.ก. มีพื้นที่แปลงใหญ่เพียง 30 - 40 แปลง ในขณะที่แปลงที่ได้รับการจัดสรรให้เกษตรกรมีมากกว่า 2,000,000 แปลง อีกทั้งในแปลงใหญ่ มีการบริหารจัดการที่ดี ไม่แน่ว่าจะใช้อ้างอิงในกรณีพื้นที่อื่นได้หรือไม่ ต้องการให้เป็นงานวิจัยที่กระจายความรู้ให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : ได้กล่าวชี้แจงต่อคณะกรรมการวิชาการถึงเหตุผลในการเลือกกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกจากช่วงเวลาที่มีผลผลิตกำลังออกสู่ตลาดซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการออกแบบเครื่องมือวิจัย

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่างานวิจัยเรื่องนี้มีความประโยชน์ เป็นงานวิจัยที่เห็นรูปธรรมได้เร็ว เมื่อผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาจะทราบถึงวิธีการเอาตัวรอดของเกษตรกรในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในขณะที่เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. อาจจะไม่มีแนวทางในการช่วยเหลือเกษตรกร งานวิจัยนี้จะนำไปสู่การสร้างระบบความช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งทางสำนักบริหารกองทุนได้ดำเนินการไปบางส่วนแล้ว และ ในปัจจุบัน ส.ป.ก. ยังไม่มีข้อมูลของเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยพิบัติว่ามีจำนวนทั้งหมดกี่ราย มีเพียงข้อมูลภาพถ่ายทางอากาศเท่านั้น และคาดหวังว่าในอนาคต ส.ป.ก. จะสามารถสืบค้นข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ ได้

นายสุรัชย์ ยุทธชนะ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี : ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า จากข้อมูลที่มีในปี 2563 ในพื้นที่แปลงใหญ่ มีปลูกไม้ผล 6 แปลง ลำไย 4 แปลง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาอาจน้อยเกินไป เพราะเกษตรกรแต่ละกลุ่มอาจมีการรับมือภายใต้สถานการณ์ภัยพิบัติที่แตกต่างกัน ขอให้ผู้วิจัยพิจารณาการเพิ่มจำนวนกลุ่มเป้าหมาย

นายณกต ตันติเมธิน ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย : ได้แสดงความเห็นว่า สัดส่วนการจัดที่ดินระหว่างแปลงใหญ่กับแปลงปกติต่างกันค่อนข้างมาก มีความคิดเห็นตรงกับกับผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี และ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน ในเรื่องกลุ่มประชากร สิ่งที่น่าคาดหวังคือผลที่ออกมาจากงานวิจัยชิ้นนี้ แต่ต้องการให้มองกลุ่มตัวอย่างที่รูปแบบการบริหารจัดการที่แตกต่างกันระหว่างแปลงใหญ่ที่มีการบริหารงานแบบบูรณาการ กับ แปลงปกติที่เกษตรกรรายย่อยเป็นผู้จัดการ หรือมุ่งเป้าหมายไปที่ชนิดพืชแทนการมุ่งเป้าในด้านพื้นที่

มติที่ประชุม **อนุมัติให้ดำเนินโครงการ**

4.1.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในเขตปฏิรูปที่ดิน กรณีศึกษา การจัดที่ดินสำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง

โดย นายกฤตภาส เจริญเกียรติ นิติกรชำนาญการ

สำนักกฎหมาย

นางสาวอรนรินทร์ ชูประดิษฐ์ นักวิชาการแผนที่ภาพถ่ายชำนาญการ

สำนักจัดการแผนที่และสารบบที่ดิน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารการใช้ที่ดินในกิจการที่เป็นการบริการหรือเกี่ยวข้องกับความอยู่ของเกษตรกร ในด้านเศรษฐกิจและสังคมในเขตดำเนินการปฏิรูปที่ดิน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินและแนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง
2. สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการบริหารจัดการพื้นที่ และแก้ไขปัญหาการอนุญาตการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ บริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในเขตปฏิรูปที่ดินตำบลห้วยทับมอญ อำเภอเขาชะเมา จังหวัดระยอง และพื้นที่อื่นในลักษณะคล้ายคลึงกัน
3. ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการอนุญาตให้ใช้ที่ดินและการควบคุมการใช้ประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยมาตรการการมีส่วนร่วมของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ และศักยภาพของพื้นที่ในแต่ละท้องถิ่น

4. สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการอนุญาตให้ใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และศักยภาพของพื้นที่ดำเนินการปฏิรูปที่ดินในแต่ละท้องที่

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยนี้ ได้มีการรวบรวมและศึกษาเอกสารทางวิชาการเพื่อประกอบการดำเนินงานโครงการวิจัย โดยมีประเด็นหลัก ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
2. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
3. แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาข้อมูลการใช้ที่ดิน สถานภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการอนุญาตให้ใช้ที่ดินสำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และการควบคุมการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยการกำหนดกิจการที่สามารถขออนุญาตได้ให้มีความชัดเจนในการอนุญาตและการตีความ

ขอบเขตด้านพื้นที่ เขตดำเนินการปฏิรูปที่ดินตำบลห้วยทับมอญ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดระยอง

ขอบเขตด้านเวลา ศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2563

ระเบียบวิธีวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาข้อมูลผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้ที่ดินสำหรับกิจการที่เป็นการสนับสนุนหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมและข้อมูลเกษตรกรของ ส.ป.ก. ข้อมูลเชิงแผนที่ กฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง คำพิพากษาศาลปกครอง คำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา เอกสารวิจัย และบทความทางวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยหลายวิธี ได้แก่ การเดินสำรวจ (Walking survey) การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ ประชากรตัวอย่างในชุมชนหมู่ที่ 8 ตำบลห้วยทับมอญ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดระยอง จำนวน 20 ตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ สภาพการทำประโยชน์ แนวคิดและความเห็นของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่เพื่อทราบแนวคิดรวบยอดและทิศทางในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา

2. ผลการจัดที่ดินและแนวทางการปฏิบัติในการควบคุมพื้นที่ใช้ประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางการพิจารณาอนุญาตใช้ที่ดินของหน่วยงานราชการอื่น

งบประมาณในการวิจัย 120,000 บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นายสุรัช ยุธชนะ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี : ได้ให้ข้อคิดเห็น ดังนี้

1) วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ข้อ 3 การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งโครงการใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี และปัจจุบันนี้ ส.ป.ก. กำลังอยู่ในช่วงปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และปัญหาการใช้ที่ดินผิวดินวัตถุประสงค์ เป็นปัญหาที่ ส.ป.ก. มีมานานและมีความเข้าใจอยู่พอสมควรแล้ว อาจไม่ต้องศึกษาวิจัยในโครงการนี้ หรือผลงานวิจัยนี้อาจเกิดขึ้นภายหลังจากการแก้ไขกฎหมาย น่าจะไม่จำเป็นต้องมี

2) งานศึกษาวิจัยนี้จะซ้ำซ้อนกับงานวิจัยที่ทำไปก่อนหน้านี้หรือไม่ เช่น เรื่องของเกาะพยาม จังหวัดระนอง หรืองานวิจัยที่มีกรณีศึกษาในอำเภอน้ำเค็ม และงานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่หน้ามหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งเป็นการศึกษากรณีการใช้ที่ดินผิวดินวัตถุประสงค์ทั้งสิ้น ผู้วิจัยต้องหาข้อแตกต่างว่าเหตุใดจึงต้องศึกษา ณ ตำบลห้วยทับมอญ มีรายละเอียดอะไรที่แตกต่างไปจากงานวิจัยที่เคยดำเนินการไปก่อนหน้านี้ และเหตุผลเหล่านั้นจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์กับภารกิจงานของ ส.ป.ก. ได้อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้ตอบข้อซักถามดังกล่าวว่า พื้นที่จากงานวิจัย 3 โครงการก่อนหน้านี้ เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ แต่พื้นที่ห้วยทับมอญ เป็นพื้นที่ที่พบได้ทั่วไปในเขตปฏิรูปที่ดิน จึงน่าจะเป็นตัวแทนเทียบเคียงในการเป็นข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์กับพื้นที่อื่น ๆ ได้ ซึ่งพื้นที่นี้มีหลายกิจการที่เข้าสู่ระเบียบได้ แต่ติดเงื่อนไขบางประการ การวิจัยนี้จึงเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ระเบียบได้

นางสาวรุจิ รอดชะ ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ข้อมูลจากการศึกษาจะได้เป็นแนวทางในการนำไปใช้ได้จริง เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้กับสำนักบริหารกองทุนจัดเก็บค่าเช่าต่อไป และควรเพิ่มเติมแผนภาพกระบวนการทำงานของผู้วิจัย เนื่องจากการศึกษาเพียงจากกรอบแนวคิดทำให้มองภาพไม่ชัดว่าจะไปต่ออย่างไร

นางสาวดวงขวัญ ทวีวีริชา ผู้แทนผู้อำนวยการสำนักบริหารกองทุน : ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าในส่วน of ข้อมูลปฐมภูมิ มีการสัมภาษณ์เกษตรกร ต้องการให้มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมด้วย

นายอภิชาติ วงษ์คำ นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ : ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า กรณีมาตรา 30 วรรค 5 เป็นกิจการที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ควรมีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่ผู้บริหารของ ส.ป.ก. อาจจะมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายที่ดิน และด้านผังเมือง หาก ส.ป.ก. จะดำเนินการผังเมือง ควรมีการดำเนินการอย่างไรเพื่อความน่าเชื่อถือของผลงานวิจัย จะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาสนับสนุนงานการแก้ไขกฎหมายได้

นางสาวอาภาพรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน : เสนอแนะให้ปรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เป็น “เสนอแนะการบริหารจัดการพื้นที่” และตัดการแก้ไขกฎหมายออก และควรมีการนำข้อมูลแผนที่ภาพถ่ายมาประกอบเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

นายณทล ตันติเมธิน ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย : ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า นาน ๆ ครั้งจะเห็นผลงานวิจัยทางด้านกฎหมาย เพราะงานวิจัยหลายงานที่จัดทำเสร็จแล้วแต่ก็ไม่สามารถนำมาปรับใช้ทางกฎหมายได้ ส.ป.ก. ไม่เคยมีข้อเท็จจริงในเชิงวิชาการ ปัจจุบันนี้ ส.ป.ก. ยังไม่สามารถอนุญาตในกิจการสนับสนุนเกี่ยวเนื่องได้ในพื้นที่ชุมชนทั้งหมด งานวิจัยนี้ใช้สนับสนุนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายได้ เพราะ ส.ป.ก. จะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในปี 2564 และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ระหว่างทางในการดำเนินการกับกฎหมายปัจจุบันได้

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินโครงการ และแต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการ 2 ราย ดังนี้

1. ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย นายณทล ตันติเมธิน
2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน นางสาวอาภาพรณ พัฒนพันธ์

4.1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรของเยาวชนทายาทเกษตรกรอายุระหว่าง 15 - 24 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย

โดย นางสาวพัสดราภรณ์ ไสลดสุข นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรของเยาวชนทายาทเกษตรกรอายุระหว่าง 15 - 24 ปี
2. เพื่อศึกษาความสนใจและความต้องการในการประกอบอาชีพเกษตรกรของทายาทเกษตรกร
3. เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรของไทย/สนับสนุนคนรุ่นใหม่ที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกร อายุระหว่าง 15 – 24 ปี

2.มีแนวทางสนับสนุนทายาทเกษตรกรหรือคนรุ่นใหม่ให้หันมาสืบทอดอาชีพเกษตรกรรม

3.มีแนวทางในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตรของไทย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษานี้ ได้มีการรวบรวมและศึกษาเอกสารทางวิชาการเพื่อประกอบการดำเนินงานโครงการวิจัย โดยมีประเด็นหลัก ดังนี้

- 1.แนวทางการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่/ทายาทเกษตรกรของประเทศไทย
- 2.การปฏิรูปที่ดินกับการพัฒนาทายาทเกษตรกร
- 3.การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการสานต่ออาชีพเกษตรของทายาทเกษตรกร

ขอบเขตการวิจัย

1.ขอบเขตด้านพื้นที่: ศึกษาวิจัยในพื้นที่ภาคอีสานตอนกลางของประเทศไทย จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์และจังหวัดมหาสารคาม

2.กลุ่มเป้าหมาย: เยาวชนทายาทเกษตรกรอายุระหว่าง 15 – 24 ปี จำนวน 400 ราย (โดยการสุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา)

ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ศึกษา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เป็นภาคที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย (เกือบ 1 ใน 3 ของประเทศ) โดยมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 168,854 ตารางกิโลเมตร มีประชากร ณ สิ้นปี พ.ศ. 2555 จำนวน 21,701,335 คน ภาคอีสานเป็นภาคที่แห้งแล้งที่สุดของไทย แต่ประชากรส่วนใหญ่ก็ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยที่เป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิแหล่งใหญ่ที่สุดของประเทศ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีทั้งหมด 20 จังหวัด โดยการศึกษาจะทำการสุ่มตัวอย่างเยาวชนทายาทเกษตรกร อายุระหว่าง 15-24 ปี จำนวน 400 ตัวอย่าง จากพื้นที่ 4 จังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคอีสานตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม โดยเลือกพื้นที่ศึกษาสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูล เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องงบประมาณและระยะเวลาและแรงงานในการเก็บข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ เยาวชนทายาทเกษตรกรอายุระหว่าง 15 – 24 ปี ในพื้นที่ 4 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากครัวเรือนเกษตรกรจำนวนทั้งสิ้น 1,034,728 ครัวเรือน โดยคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ

Taro Yamane (1967) อ้างโดย ธาณินทร์ (2553) และใช้หลักความน่าจะเป็นในการสุ่มตัวอย่าง (probability sampling) โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

การคำนวณจำนวนตัวอย่าง จากการศึกษานักเรียนทั่วประเทศ ที่ขึ้นทะเบียนกับ Farmer one กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สะสมถึงวันที่ 11 ส.ค. 2563 มีจำนวน 7,726,193 คน โดยในภาคอีสานมีจำนวน 4,257,208 คน และจำนวนนักเรียนเกษตรกรในพื้นที่ 4 จังหวัด ที่จะทำการศึกษา ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น 292,750 คน จังหวัดร้อยเอ็ด 310,710 คน จังหวัดกาฬสินธุ์ 218,006 คน และจังหวัดมหาสารคาม 213,262 คน (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องสังเกตพื้นที่ และพฤติกรรม และเก็บข้อมูลทุติยภูมิจากหนังสือ บทความ รายงาน สถิติ ฯลฯ โดยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ศึกษาค้นคว้าเบื้องต้นจากการศึกษาจากเอกสาร (Documentary study) ในประเด็นของแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เก็บในพื้นที่การศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล นอกจากนั้นยังทำการสังเกตและสนทนากลุ่มกับเยาวชนทายาทเกษตรกรในเขตพื้นที่รวมถึงศึกษาข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญสำหรับการศึกษา (Key-informant)
2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือทางสถิติและการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ
3. สรุปผลและรายงานผลการวิจัย

ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี ตั้งแต่เดือนเมษายน 2563 - มีนาคม 2564

งบประมาณในการวิจัย 91,500 บาท (เก้าหมื่นหนึ่งพันห้าร้อยบาทถ้วน)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นางอาทิตย์ยา พงษ์พรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน :
ได้ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) งานวิจัยนี้ยังมีข้อสงสัยหลายประการ โดยเฉพาะกระบวนการเก็บข้อมูล ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะต้องมโนทัศน์ที่ชัดเจนกว่านี้ และจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ได้อย่างไร และตัวแปรอิสระ เช่น เพศ อายุ การศึกษา เป็นปัจจัยที่แก้ไขได้ยาก

2) ประเด็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา มองว่างานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเพื่อที่จะเสนอภาพใหญ่ในเชิงนโยบาย มากกว่าที่จะตอบสนองภารกิจงานของ ส.ป.ก. เมื่อผู้วิจัยทำการศึกษา และได้ข้อมูลออกมาแล้ว ต้องนำเสนอออกมาเป็นเชิงนโยบายให้ได้ และข้อค้นพบใดที่สามารถจะนำมาเชื่อมโยงกับภารกิจงานของ ส.ป.ก. ขอให้ผู้วิจัยได้นำเสนอออกมา

3) ประเด็นของโจทย์การวิจัย เห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องใส่ช่วงอายุลงไปในตัวของการวิจัย เพราะจะทำให้ขาดความกระชับ ผู้วิจัยควรจะนำไปอธิบายในส่วนของเนื้อหา และเรื่องช่วงอายุของกลุ่มตัวอย่าง มองว่าเยาวชนเหล่านี้จะสามารถตอบคำถามในประเด็นที่ผู้วิจัยตั้งไว้หรือไม่ เพราะเยาวชนเหล่านี้อาจไม่ได้เป็นผู้ทำการเกษตรด้วยตัวเอง จึงไม่รู้รายละเอียดในเชิงข้อเท็จจริง แต่หากจะสอบถามในเชิงข้อคิดเห็นหรือทัศนคติอาจทำได้

4) งานวิจัยนี้อาจมีบางประเด็นที่สามารถนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกับงานวิจัย ที่ทางกลุ่มวิจัยและพัฒนารูปที่ที่ดินกำลังทำอยู่ คือโครงการเรื่อง การศึกษาสังคมสูงวัยของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน และรูปแบบการทำงานเกษตรกรรมของทายาทเกษตรกร

นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน ได้ซักถามผู้วิจัยเพิ่มเติมว่า

1) เหตุใดจึงคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจาก Farmer One เนื่องจากเป็นงานวิจัยของ ส.ป.ก. ต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่า ส.ป.ก. ได้ประโยชน์อย่างไร และเหตุใดจึงเลือกทำในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ที่คัดเลือกมีความเดือดร้อนเรื่องการสืบทอดอาชีพเกษตรกรรมของทายาทอย่างไร ควรใส่เหตุผลในความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

2) เหตุใดจึงใช้หลักเกณฑ์ช่วงอายุของเยาวชนตามรูปแบบขององค์การสหประชาชาติ และได้ให้ข้อคิดเห็นต่อไปว่าหากผู้วิจัยยืนยันจะยึดการแบ่งช่วงอายุของเยาวชนในรูปแบบดังกล่าว ผู้วิจัยจะต้องอธิบายถึงเหตุผลและที่มาให้ครบถ้วน ซึ่งผู้วิจัยได้ตอบว่า เลือกพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการทำเกษตรกรรมมากที่สุด และใช้คำนิยามของเยาวชนตามองค์การสหประชาชาติ เนื่องจากเป็นการเก็บตัวอย่างทั้งในเขตและนอกเขตปฏิรูปที่ดิน รวมทั้งเพื่อเป็นการใช้อ้างอิงได้

3) ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม การศึกษาของ Rig กับ Nelson ต้องระบุว่าแต่ละท่านกล่าวได้อย่างไร และมีความเชื่อมโยงกันอย่างไร การอ้างอิงเอกสารภาษาอังกฤษ หากไม่ได้เป็นผู้อ่านเล่มเอกสารด้วยตนเอง ควรใส่แหล่งที่มาของเอกสาร เช่น จากเว็บไซต์ เป็นต้น

4) งานวิจัยนี้มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ผู้วิจัยอาจไม่สามารถดำเนินการคนเดียวให้แล้วเสร็จได้ ควรหาผู้ร่วมวิจัยเพิ่ม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย

นางสาวรุจิ รอดชะ ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการศึกษารื่องปัจจุบันนี้ ยังมีเนื้อหาน้อยเกินไป ไม่มีความชัดเจนเรื่องพื้นที่ สถานะของที่ดิน ควรเพิ่มตัวแปรให้ครอบคลุมทั้งด้านตัวแปรเชิงกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

นายสุรัช ยุธชนะ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้กล่าวให้กำลังใจผู้วิจัยว่าเป็นเรื่องที่น่ายินดีสำหรับองค์กรที่มีงานวิจัยเรื่องนี้ สำหรับความหมายของเยาวชน ถ้าตามประมวลกฎหมายแพ่ง คือ ผู้มีอายุ 15-18 ปี และได้ซักถามว่าจะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ที่ไหน ควรกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน เช่น ให้สอดคล้องกับเกษตรกรรุ่นใหม่ของ ส.ป.ก. เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ใน ส.ป.ก.

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการ ส.ป.ก. ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ผู้วิจัยจะต้องเชื่อมโยงไปสำนักจัดการปฏิรูปที่ดิน (สจก.) ให้เข้ามาร่วมออกแบบงานชิ้นนี้ร่วมกัน เนื่องจากเมื่องานวิจัยเสร็จสิ้นลงแล้ว สจก. เป็นสำนักหนึ่งที่สามารถนำผลงานวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ได้

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินโครงการ แต่ให้ กวด. เป็นผู้ประสานจัดประชุมกลุ่มย่อยระหว่างผู้วิจัยและที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาข้อเสนอโครงการที่ปรับปรุงแล้วก่อนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ระเบียบวาระที่ 5 เรื่องอื่น ๆ

5.1 (ร่าง) โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างและพัฒนานักวิจัย : หลักสูตรการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (Routine to Research : R2R)

โดย กลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับหลักการการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (R2R)
2. เพื่อสร้างผลงานวิจัย R2R ที่สามารถแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงการปฏิบัติงานประจำให้มีประสิทธิภาพ
3. เพื่อสร้างเครือข่ายวิจัย ของ ส.ป.ก. ให้สามารถทำงานวิจัยร่วมกันได้อย่างมีคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมาย

ขั้นที่ 1 เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคที่มีพื้นฐานหรือประสบการณ์ในการปฏิบัติงานวิจัย และมีผลงานด้านวิชาการ หรือวิจัยที่เป็นที่ประจักษ์ (ด้านกฎหมาย ด้านการจัดที่ดิน ด้านกองทุนและการเงิน ด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านการพัฒนาเกษตรกร ด้านธุรการ และอื่น ๆ)

ขั้นที่ 2 เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และส่วนภูมิภาค ที่มีพื้นฐาน หรือประสบการณ์ในการปฏิบัติงานวิจัย

ขั้นที่ 3 เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. และส่วนภูมิภาค

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการวิจัยและการวิจัยเพื่อพัฒนางานประจำมากขึ้น
2. เกิดนักวิจัยมือใหม่ที่สามารถทำงานวิจัยได้อย่างมีคุณภาพตามหลักสูตร
3. เกิดเครือข่ายนักวิจัยของ ส.ป.ก. ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่สามารถเชื่อมโยงความร่วมมือทางวิชาการและวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ
4. เกิดผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อปรับปรุงแก้ไขกระบวนการทำงานของ ส.ป.ก.

วิธีดำเนินโครงการ

1. วิธีดำเนินงาน ใช้กระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย การบรรยายร้อยละ 40 และการฝึกปฏิบัติร้อยละ 60 โดยใช้วิธีการบรรยาย อภิปรายผล การทำงานกลุ่ม การนำเสนอ การถาม-ตอบ ใช้ระบบวิทยากรและนักวิจัยเป็นพี่เลี้ยงในแต่ละกลุ่ม รวมถึงการให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการผ่านการสื่อสารออนไลน์ (Social Network)

2. วิทยากร ประกอบด้วย หลักสูตร การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย

1) นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน

2) นางอาทิตย์ยา พองพรหม ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน

3) นายเกียรติยศ ทรงสง่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดที่ดิน

3. หลักสูตร การพัฒนาทักษะการเป็นพี่เลี้ยง ใช้วิทยากรจากภายนอกหน่วยงาน

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาวพรพรรณ ปะทาเส

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

นายเพชร แสนหล้า

นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ

นางสาวรุ่งตะวัน มงคล

จ้างเหมาบริการด้านกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน

ที่ปรึกษาโครงการ

1. นายประดิษฐ์ ใจรังษี

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน

2. นางสาวอาภาพรรณ พัฒนพันธ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิรูปที่ดิน

3. นายประเสริฐ กองสง

ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการที่ดิน

ระยะเวลา และกรอบการดำเนินงานโครงการ

ระยะเวลาดำเนินงานโครงการ 3 ปีงบประมาณ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2564 – 2566 โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

ผลผลิตโครงการชั้นที่ 1 การสร้างและพัฒนานักวิจัยผู้นำ R2R

ผลผลิตโครงการชั้นที่ 2 การสร้างและพัฒนานักวิจัยผู้นำ R2R รุ่นใหม่

ผลผลิตโครงการชั้นที่ 3 การสร้างและพัฒนานักวิจัย

งบประมาณในการวิจัย การดำเนินโครงการชั้นที่ 1 ปีงบประมาณ 2564

จำนวน 973,000 บาท (เก้าแสนเจ็ดหมื่นสามพันบาทถ้วน)

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะคณะกรรมการวิชาการ

นายวุฒิพงษ์ เนียมหอม รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม : ได้กล่าวว่า ก่อนที่จะเข้าร่วมประชุมในวันนี้ ได้ขอคำแนะนำจากเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดิน

เพื่อเกษตรกร ซึ่งท่านต้องการให้สามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยได้อย่างรวดเร็ว หากมีผลผลิตเกิดขึ้นได้เร็วกวาระยะเวลาที่กำหนดก็จะเป็นประโยชน์ ทำอย่างไรให้งานวิจัยทำได้ง่าย ควรมีการติดตามผลผลิตเป็นระยะ เช่น ครึ่งปีแรกได้อะไร และหนึ่งปีแรกได้อะไร เป็นต้น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ผู้ที่จะปรับระดับเป็นชำนาญการพิเศษ ได้ใช้ผลงานที่เกิดจากการเข้าร่วมโครงการนี้

นายประดิษฐ์ ใจรังษี ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน : ได้กล่าวในที่ประชุมว่า อาจจะต้องมีการขอความร่วมมือจาก สำนัก กอง ศูนย์ เพราะต้องการให้เกิดผลงานวิจัยที่มีความครอบคลุมงานทุกกลุ่ม / ฝ่าย ซึ่งจะสามารถนำไปใช้งานได้จริง

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร : กล่าวว่า ในแต่ละกลุ่มงานสามารถทำงานวิจัยให้เล็กกว่า R2R ได้หรือไม่ อาจเป็นการปรับปรุงกระบวนการ มีการเก็บข้อมูลแต่ไม่ถึงขั้นเป็นเอกสารวิจัย ขอเพียงให้มีผลผลิตขึ้นเล็ก ๆ ซึ่งกลุ่มงานที่ รองเลขาธิการ ส.ป.ก. (นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม) กำกับดูแลจะต้องมีผลงาน โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเอกสาร แต่ต้องการให้มีการปรับปรุงกระบวนการเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

นายประเสริฐ กองสง ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน : กล่าวว่า อาจต้องยึดโยงกับตัวชี้วัด และปรับระดับงานวิจัยเป็นงานวิชาการ ในเบื้องต้นจะปรึกษากับทีมงาน และบุคลากรที่อยู่ในระดับชำนาญการพิเศษควรมีผลงานปีละ 1 เรื่อง

นางสาวรุจี รอดชะ ผู้แทนผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร : ได้ตั้งข้อซักถามว่า หากหัวข้อวิจัยไม่สอดคล้องกับงานที่รับผิดชอบ อาจจะทำให้มีปัญหากับผู้บังคับบัญชา หรือเพื่อนร่วมงานหรือไม่ หากไม่ตอบโจทย์ในสิ่งที่ทำอยู่เกรงว่าจะมีปัญหา

นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม รองเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกร : กล่าวว่า ถ้าจะทำวิจัยในหน่วยงานไม่ต้องกังวล การมีทักษะ มีความสามารถที่หลากหลายนอกเหนือจากงานประจำเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับยุคนี้ และยินดีสนับสนุน

มติที่ประชุม อนุมัติให้ดำเนินโครงการ

เลิกประชุมเวลา 17.00 น.

(นางสาวอารีวรรณ ชั่งตระกูล)
นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้บันทึกรายงานการประชุม

(นายประเสริฐ กองสง)
ผู้อำนวยการกลุ่มวิจัยและพัฒนาการปฏิรูปที่ดิน
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

(นายประดิษฐ์ ใจรังษี)
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและแผนงาน